

VALLÁSTUDOMÁNY ÉS VALLÁSTÖRTÉNET DEBRECENBEN

LŐRINCZI PETRA

Ebben a rövid összefoglalóban a debreceni vallástörténeti, teológiai és a vallástudományi vonatkozású munkákról értesülhet az Olvasó. A rövid írás fókuszában az elmúlt két évben megjelent publikációk és konferenciák állnak. Ide kapcsolódó intézményként szerepel a Debreceni Egyetem Történelmi Intézete, valamint a Debreceni Református Hittudományi Egyetem egyes tanszékei. Bár kimondottan vallástudományi képzés egyik említett egyetemen sem folyik, azonban nincsen hiány valási tematikájú publikációkban és kutatásokban.

Dr. Kovács Ábrahám egyetemi docens, az Európai Vallástudományi Társaság alelnöke, a Debreceni Református Hittudományi Egyetem Dogmatika tanszékének tanára a közelmúltban a pandémiás helyzet ellenére is számos területen folytatott aktív munkát. 2021. május 26-án és 27-én online formában került megrendezésre a *IV. HAN-HUN Teológiai Fórum* a Presbyterian University and Theological Seminary (Presbiteriánus Egyetem és Teológiai Szeminárium) szervezésében, *Reformátori örökség Koreában és Magyarországon* címmel. Bár a konferencia fő irányvonala teológiai jellegű volt, de vallástudományi és vallástörténeti relevanciájú előadásokat is hallhattunk. Ugyanis a magyar és a koreai felek között több olyan professzor is van, akik a vallástudományt mint szekurális tudományágot művelik. Az említett konferenciát Prof. Dr. Un Yong Kim nyitotta meg, továbbá köszöntötte a konferenciát, a részt vevő előadókat és a hallgatóságot Prof. Dr. Won Mo Suh, Prof. Dr. Gyeong Su Park, Dr. habil. Kovács Ábrahám, valamint Prof. Dr. Jaeshik Shin.

Kovács Ábrahám Pisában részt vett az Európai Vallástudományi Társaság (EASR) *Resilient Religion* című, 2021-es konferenciáján, ahol két érdekfeszítő előadást is tartott. Egyet a partiumi etnikai összetétel, nyelv és vallás, pontosabban a felekezeti váltás témájában, ahol a vallásföldrajz és vallásstatisztika is komoly szerepet játszott.¹ A másik téma, amelyet *Resilience to the Postmodern. Ancient and Modern Myths as Part*

¹ *Resilience or Survival? The Role of Ethnicity, Religion and Culture in the Economy and Identity of Romanian, Hungarian, German, Slovak, Ruthenian and Jewish people in the Partium Region of the European Union*, European Association for the Study of Religion Pisa, Olaszország, 2021. szeptember 3.

Human Beings' Nature, or A Fall Back to the Primordial címmel adott elő, a Magyar Vallástudományi Társaság Kerényi Károly-programjába illeszkedik. Emellett több konferencia szervezőjeként és előadójaként is tevékenykedett az elmúlt két évben. Így az MVT évenként sorra kerülő konferenciáján, amely tavaly *Születés a halálban* címen került megrendezésre. Kovács Ábrahám az ebből születő konferenciakötetet főszerkesztőként az idén kívánja megjelentetni Hoppál Mihállyal. Publikált teológiai, vallástörténeti és vallástudományi témákban is. Megjelent többek között 2021-ben tanulmánya *A brit evangélikalizmus hatása a mai magyar protestantizmus hitvallására és kegyességére* címmel.² Szerkesztője a 2021-ben megjelent *Revival, Renewal and Awakenings in Central European Protestant Churches* című kötetnek,³ melyben *Revivalism in the Multi-ethnic and Multi-denominational Central Europe* címmel⁴ tanulmányt is publikált. A NUMEN-ben is publikált a magyar vallástudomány úttörőjéről, Kovács Ödönről.

Megjelent Szigeti Jenő népi vallásosságról szóló kötete, amely a 2010-ben indult sorozat 17. kötete.

Megemlíthető az évente megrendezésre kerülő *Teológiatörténeti konferencia* vagy a novemberi *2nd Revival, Social Reform and Spiritual Renewal in Central and Eastern Europe Conference* című rendezvény. Ezek szintén érintettek vallástudományi kérdéseket.

Prof. Dr. Hodossy-Takács Előd, a Debreceni Református Hittudományi Egyetem Bibliai Teológiai és Vallástörténeti Tanszékének vezetője *Claiming Past - Establishing Future: Biblical Archaeology Amidst Ideological Debates* címmel⁵ bibliaarcheológiai témában publikált a 11. COMENUS konferencia összefoglaló kötetében. Továbbá 2020-ban megjelent *Pusztulás, gyász, remény* című tanulmánya is.⁶

A Debreceni Egyetem Klasszika-filológiai és Ókortörténeti Tanszékén is több vallási témájú munka született az elmúlt két évben. Prof. Dr. Gesztelyi Tamás Görög

² Kovács Ábrahám „A brit evangélikalizmus hatása a mai magyar protestantizmus hitvallására és kegyességére.” *Lelkipásztor* 96. évf. (2021) 8–9, 286–294.

³ Kovács, Ábrahám (szerk.): *Revival, Renewal and Awakenings in Central European Protestant Churches*. Budapest – Paris, L'Harmattan, 2021.

⁴ Ábrahám, Kovács: „Revivalism in the Multi-ethnic and Multi-denominational Central Europe.” In Kovács (ed.): *Revival, Renewal...*, 7–11.

⁵ Hodossy-Takács, Előd: „Claiming Past – Establishing Future: Biblical Archaeology Amidst Ideological Debates.” In Kirn, Hans-Martin – Rose, Wolter (eds.): *Theology in a World of Ideologies: Authorization or Critique? Contributions to the 11th International COMENIUS Conference, 18-21 April 2018*. The Netherlands Kampen, 2021 173–187.

⁶ Hodossy-Takács Előd: „Pusztulás, gyász, remény. bibliai teológiai szempontok a közösséget ért veszteség feldolgozásához.” *Studia Universitatis Babeș-Bolyai Theologia Reformata Transylvanica* 65/1, 46–60.

mitológia Rómában címmel⁷ jelentetett meg egy rövidebb tanulmányt. Forisek Péter egyetemi docens és Takács Levente egyetemi docens a nagyszabású *Vallásháborúk, felekezeti konfliktusok Európában* című kötetben publikált. Az MVT tagja, Dr. Tóth Judit klasszika-filológusként több munkát is megjelentetett az ókori vallás témájában.

A Debreceni Egyetem Néprajzi Tanszékének MTA-kutatócsoportja, melyet Prof. Dr. Bartha Elek, az MVT korábbi alelnöke, és Prof. Dr. Keményfi Róbert vezet, szintén számos vallásnéprajzi munkát közölt.⁸ Ez a kutatócsoport több évtizedes múltra tekint vissza olyan témákban, mint a helyi közösségek, etnikumok (svábok, ruszinok, románok) vagy éppen felekezetek kutatása.⁹ A tanszék rendkívül jó kapcsolatokat ápol az MTA hasonló intézményeivel, és nemzetközileg igen elismert. Veikko Antonnen, az EASR korábbi alelnöke és mások évtizedek óta járnak Debrecenbe oktatni, és összehangolt kutatómunkát végeznek a vallásos tér kapcsán.¹⁰

A Debreceni Egyetem Néprajzi Tanszékének kutatói szintén publikáltak a 2020–21-es időszakban vallási témákban. Prof. Dr. Pozsony Ferenc egyetemi tanár *Medvék, hejgetők, urálók: Voltak-e samanisztikus hagyományok a moldvai csángó falvakban?* címmel publikált a 2020-ban megjelent *Tánc és szakralitás* tanulmánykötetben.¹¹ Dr. Kavcsászkai Máté adjunktus ugyanígy a tánc témakörén belül jelentette meg szaktanulmányát *Protestáns prédikátorok a tánc bűnéről* címen¹² a 2020-ban kiadott *A mozgás misztériuma* kötetben.

Prof. Dr. Posán László, a Debreceni Egyetem Történelmi Intézetének tanára több vallási témájú kutatást publikált az elmúlt két évben. Szerkesztőként és szerzőként részt vett a 2020-ban megjelent *Vallásháborúk, felekezeti konfliktusok Európában és a közeli térségekben az ókortól napjainkig* című tanulmánykötet létrejöttében.¹³ E kötetben jelent meg *Pogányok, ortodoxok, katolikusok, moszlimok és más felekezetűek*

⁷ Gesztelyi Tamás: „Görög mitológia Rómában.” In Tóth, Orsolya (szerk.): *Norma Sapientiae: Tanulmányok Havas László Emlékére*. Debrecen, Debreceni Egyetem Ókortörténeti és Klasszika Filológiai Tanszék, 2021, 86–92.

⁸ Keményfi Róbert – Bartha Elek – Marinka Melinda (szerk.): *Regionális néprajzi kutatások a Kárpát-medencében*. Debrecen, Debreceni Egyetem, Néprajzi Tanszék, 2018.

⁹ Bartha Elek: „Vallás és etnikum.” In Bartha Elek – Keményfi Róbert – Nagy Éva (szerk.): *Műveltség és hagyomány. Hon- és népismeret pedagógus továbbképzés*. Debrecen, Debreceni Egyetemi Kiadó, 2015, 34–48.

¹⁰ Bartha Elek: *Megszentelt tájak vonzásában*. Debrecen, Debreceni Egyetem, Néprajzi Tanszék, 2017.

¹¹ Pozsony Ferenc: „Medvék, hejgetők, urálók. Voltak-e samanisztikus hagyományok a moldvai csángó falvakban?” In Péterbencze Anikó (szerk.) *Tánc és szakralitás: Tanulmányok a rituális táncok világából*. Jászberény, Csángó Fesztivál Alapítvány, 2020, 57–86.

¹² Kavcsászkai Máté: „Protestáns prédikátorok a tánc bűnéről.” In Pál-Kovács Dóra – Szőnyi Vivien (szerk.): *A mozgás misztériuma. The Mystery of Movement*. Budapest, L'Harmattan Kiadó, 2020, 56–73.

¹³ Posán László – Veszprémy László – Isaszegi, János (szerk.): *Vallásháborúk, felekezeti konfliktusok Európában és a közeli térségekben az ókortól napjainkig*. Budapest, Zrínyi Kiadó, 2020.

a középkori Litván Nagyfejedelemségben című tanulmánya. A kötet számos debreceni kutató munkáját foglalja magába (Prof. Dr. Bárány Attila,¹⁴ Barta Róbert egyetemi docens,¹⁵ Forisek Péter egyetemi docens,¹⁶ Györkös Attila egyetemi docens¹⁷ és Takács Levente egyetemi docens).¹⁸ Prof. Dr. Pósnán László 2020-ban *Az egyházi fórumok és intézmények szerepe a nemzetközi kapcsolatokban* címmel publikált.¹⁹

Prof. Dr. Bugár M. István, a Debreceni Egyetem Filozófia Tanszékének oktatója, két tanulmányt publikált 2021-ben a Magyar Patrisztikai Társaság korábbi konferenciáinak előadásából összeállított tanulmánykötetben. Az egyik *Indiakép a korai kereszténységben* címmel,²⁰ a másik pedig „Ördög és pokol”: *Az eszkatológiai reménység fonákja a korai kereszténységben* címmel jelent meg.²¹

2021 októberében a Debreceni Református Kollégiumban került sor *A modern kori Európa pillérei – a vallási közösségek együttélése* konferenciára a Miniszterelnökség Egyházi és Nemzetiségi Kapcsolatokért Felelős Államtitkárságának szervezésében.²²

A járványhelyzet okozta nehézségek ellenére Debrecenben szemmel láthatóan tovább folyt a tudományos kutatói munka. Az elmúlt két évben született konferenciák és publikációk bizonyítják, hogy a debreceni történészek, néprajzosok, teológusok és vallástudósok együtt és egyénileg is nagyban hozzájárulnak a vallási tematikájú magyar kutatásokhoz.

¹⁴ Bárány Attila: „Lollardok és eretnokség Angliában.” In Pósnán et al. (szerk.): *Vallásháborúk...*, 111–140.

¹⁵ Barta Róbert: „Vallási feszültségek, politikai és fegyveres konfliktusok Írországban és Észak-Írországban a 19–20. században.” In Pósnán et al. (szerk.): *Vallásháborúk...*, 411–431.

¹⁶ Forisek Péter: „Iustinianus vallásháborúi az ortodoxia védelmében.” In Pósnán et al. (szerk.): *Vallásháborúk...*, 44–53.

¹⁷ Györkös Attila: „Az albigenek elleni kereszties háború.” In Pósnán et al. (szerk.): *Vallásháborúk...*, 94–110.

¹⁸ Takács Levente: „Vallási türelem és vallásüldözés a Római Birodalomban.” In Pósnán et al. (szerk.): *Vallásháborúk...*, 12–28.

¹⁹ „Az egyházi fórumok és intézmények szerepe a nemzetközi kapcsolatokban.” In Schrek Katalin (szerk.): *A nemzetközi kapcsolatok története*. Debrecen, Printart-Press, 2020, 111–122.

²⁰ Bugár M. István: „Indiakép a korai kereszténységben.” In D. Tóth Judit – Nagy, Levente (szerk.): *„Szóljak bár emberek vagy angyalok nyelvén.” Az emberi és angyali létezés kérdései az ókeresztény korban. Válogatás a Magyar Patrisztikai Társaság XV., XVI., XVIII. és XIX. konferenciáján elhangzott előadások szerkesztett változataiból*. Debrecen, Debreceni Egyetemi Kiadó, 2021, 184–198.

²¹ Bugár M. István: „»Ördög és pokol« Az eszkatológiai reménység fonákja a korai kereszténységben.” In D. Tóth – Nagy: *Szóljak bár...*, 27–49.

²² nyirgorkat.hu/?q=hir&tid=5224